

главная идея – синтез старого и нового решения в объеме единого пространства, которая выражается в контрастном сопоставлении современных и исторических деталей. Таким образом, лофт является актуальным стилевым направлением в современной архитектуре, в частности театральной.

1. *Заборский, Г.* Архитектура как непрерывное изобретение / Г. Заборский, О. Машарова // Архитектура и строительство Беларуси. – 2019. – № 4. – С. 26–32.

2. *Райкин, А. А.* Архитектурно-художественные особенности ревитализации промышленных объектов : автореф. дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.04 / А. А. Райкин ; Моск. гос. худож.-пром. акад. им. С. Г. Строганова. – М., 2016. – 40 с.

3. Студия театрального искусства [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://sti.ru/zdanie/>. – Дата доступа: 20.06.2022.

УДК 783.23

АКАФІСТ ЯК ЖАНР РЭЛІГІЙНАЙ ГІМНАГРАФІІ: СПЕЦЫФІКА ВЫКАРЫСТАННЯ Ё РЫМСКА-КАТАЛІЦКАЙ ЛІТУРГІЧНАЙ ПРАКТЫЦЫ

В. І. Раманенкава,

*кандыдат мастацтвазнаўства, кіраўнік справамі рэлігійнай абшчыны
«Рымска-каталіцкая парафія святога Францішка ў в. Валяр’янава
Мінскага раёна Мінскай вобласці», Беларусь*

Анатацыя. Артыкул раскрывае этымалогію слова «акафіст», гісторыю ўзнікнення гэтага жанру гімнаграфіі. Аўтар канкрэтызуе від акафіста, які найбольш распаўсюджаны сярод католікаў Беларусі, аналізуе асаблівасці пабудовы літаратурнага тэксту, спосабу яго меладычнага выканання. Даецца ацэнка важнасці выкарыстання акафіста ў каталіцкай богаслужбовай практыцы.

Ключавыя словы: акафіст, рэлігійная музыка, гімнаграфія, рымска-каталіцкая літургія, традыцыя, мелодыя, жанр, кандак, ікас, набажэнства.

AKAPIST AS A GENRE OF RELIGIOUS HYMNOGRAPHY: SPECIFICITY OF USE IN ROMAN CATHOLIC LITURGICAL PRACTICE

V. Ramanenkava,

*PhD in Art History, Head of Affairs of the Religious Community
"Roman Catholic Parish of St. Francis in the Village of Valerianova
of Minsk District of Minsk Region", Belarus*

Abstract. The article reveals the etymology of the word "akaphist", the history of the evolution of this genre of hymnography. The author specifies the type of akathist, which is the most common among the Catholics of Belarus, analyzes the peculiarities of the structure of the literary text, the method of its melodic performance. This article assesses the importance of performing the Akathist in Catholic liturgical practice.

Keywords: akathist, religious music, hymnography, Roman Catholic liturgy, tradition, melody, genre, kandak, ikas, worship.

Рэлігійная спеўная творчасць мае глыбокія старажытныя карані, якія вядуць адлік свайго існавання са старазаветных псалмоў і біблейскіх песень. Гімнаграфія (грэч. ὑμνογραφία – ‘песнятворчасць’, ад ὕμνος – ‘гімн’, ‘песня’ і γράφω – ‘пісаць’), у хрысціянскім богаслужэнні небіблейскія паэтычныя тэксты, прызначаныя для выканання (у першую чаргу пеўчымі) у пэўныя моманты набажэнстваў [5, с. 489].

Рэлігійная гімнаграфія вылучае пераважна шэсць асноўных жанраў. Гэта стыхіра, трапар, седален, кандак з ікасам, свяцільны, або эксапастылярый, і канон. Акафіст жа як жанр рэлігійнай гімнаграфіі з’яўляецца вытворным з кандака і ікаса.

Акафіст (грэч. ὕμνος ἀκάθιστος, літаральна «гімн, пры слуханні якога нельга сядзець», у супрацьлегласць кафізмам і седаленам, якія можна слухаць седзячы) – «жанравая форма царкоўнага гімна, адпрацаваная (па адзіным узору), што атрымала распаўсюджанне ў грэчаскай літаратуры Сярэднявекі, а потым перайшла ў іншыя ўсходнееўрапейскія літаратуры» [1, с. 317].

Акафіст з’яўляецца хвалебным спевам Усходняй Царквы ў гонар Ісуса Хрыста, Багародзіцы ці якога-небудзь святога. Акафіст складаецца з уступнай страфы, або кукулія, і 24 ідучых за ёй песень: 12 больш кароткіх (кандакоў) і 12 больш працяглых (ікасаў); першы ікас гучыць адразу пасля кукулія, і

ў далейшым абодва віды спеваў чаргуюцца адзін з адным. Заключную частку кожнага ікаса складаюць так званыя пахва-лы, або хайрэтызмы (ад грэч. χαῖρε «радуйся») – прывітальныя звароты, апошні з якіх – прыпеў, што ўтварае заключны верш кукулія; усе кандакі маюць прыпеў «Алілуя» [4, с. 123].

Першы з вядомых акафістаў напісаны, верагодна, у часы панавання імператара Іраклія. З’явіўся, хутчэй за ўсё, у VI ст. (паводле некаторых даных, паміж 3-м і 4-м Сусветнымі саборамі); дакладна не пазней 626 г. Аўтарамі маглі быць прападобны Раман Сладкапеец (VI ст.), Георгій Пісідыйскі (VII ст.), Патрыярх Сергій (VII ст.) і інш. Лічыцца, што літаратурны тэкст акафіста быў перапрацаваны і дапісаны пасля 626 г., калі Канстанцінопаль асадзілі авары, падуладныя ім славяне, булгары і германцы-гептыды. Горад быў акружаны з мора і сушы. Становішча падавалася безнадзейным. Маці Божая явіла цудоўную дапамогу, і Канстанцінопаль быў выратаваны. У падзяку за гэта заступніцтва ў гонар Маці Божай быў створаны Вялікі акафіст [3, с. 23].

Менавіта Вялікі акафіст з’яўляецца найбольш распаўсюджаным з акафістаў, якія выкарыстоўваюцца ў сучаснай бога-службовай практыцы Рымска-каталіцкай царквы ў Беларусі.

Гімн складаецца з дзвюх частак: гістарычнай (у ёй адлюстраваны падзеі гісторыі вызвалення) і тэалагічнай (змяшчае прызнанне догматаў веры). Акафіст прадстаўляе сабой 25 песень, якія размешчаны па парадку літар грэчаскага алфавіта: 13 кандакоў і 12 ікасаў (кандак – кароткая хвалебная песня, ікас – вялікая песня).

Галоўная асаблівасць і асноўны змест ікасаў заключаецца ў дванаццаці розных зваротах да Багародзіцы, якія пачынаюцца са слова «Радуйся». Гэтыя звароты ўяўляюць сабой малітоўна-паэтычныя варыяцыі на тэму вітання, з якім звярнуўся анёл Габрыэль да Найсвяцейшай Дзевы Марыі ў дзень Благавешчання: «Радуйся, Благодатная! Господзь з Табою» [2, Лк. 01:28].

Паэт укладвае словы вітання ў вусны каго-небудзь з удзельнікаў евангельскай або царкоўнай гісторыі: анёла Габрыэля; немаўляці Іаана Хрысціцеля, якое знаходзіцца яшчэ ў чэраве Лізаветы; пастухоў, вешчуноў, веруючых, Царквы і г. д. Кожны ікас заканчваецца адным і тым жа рэфрэнам «Радуйся,

Дзева Маці». У канцы кожнага кандака спяваецца «Алілуя» (што азначае «Хваліце Бога»).

Усе кандакі, акрамя першага і часам трынаццатага, а таксама ўсе пачаткі ікасаў звычайна чытаюцца (спяваюцца) святаром, а кандакі спявае хор або прысутныя веруючыя.

Акафіст Найсвяцейшай Багародзіцы на працягу стагоддзяў выконваўся хрысціянамі як Усходняй так і Заходняй цэркваў. Прыкладна ў VIII ст. дзякуючы кантактам венецыянцаў з Усходам акафіст быў перанесены і на Запад, у Італію. У Венецыі гімн быў перакладзены на лацінскую мову, стаўшы на-тхненнем для ўслаўлення Маці Божай у Сярэдневякоўі. Пазней акафіст быў перакладзены на многія іншыя мовы, што ў выніку аказала вялікі ўплыў на паэзію ўсёй каталіцкай царквы, прысвечаную Найсвяцейшай Дзеве Марыі. Польскі пераклад акафіста зрабіў у 1965 г. езуіт Мечыслаў Беднарж. На беларускую мову тэкст быў перакладзены з украінскай мовы айцом Аляксандрам Надсанам.

У 1981 г. акафіст Найсвяцейшай Багародзіцы быў урачыста выкананы ў азнаменаванне 1500-й гадавіны Эфескага сабора ў базіліцы Санта Марыя Маджорэ. 31 мая 1991 г. Папам Іаанам Паўлам II было прынята, што пасля выканання акафіста Найсвяцейшай Багародзіцы (пры ўмове, што чалавек не мае на душы цяжкага граху, прыняў святое прычасце, з'яўляецца вольным ад усялякай прывязанасці да якога-небудзь граху, нават лёгкага, прачытаў малітву ў інтэнцыі Святога Айца: «Ойча наш», «Вітай, Марыя...» і «Веру ў Бога...») можна атрымаць поўнае адпушчэнне кары за грахі. Гэта пастанова была ўведзена ў касцёльную практыку ў 1999 г. [7].

Існуе некалькі меладычных версій акафіста Найсвяцейшай Багародзіцы, але ў беларускай каталіцкай традыцыі распаўсюджана, у пераважнай большасці, адна мелодыя, якая называецца галіцкім напевам. Меладычная лінія дастаткова фанфарная, з заклічнымі інтанацыямі, падкрэсленымі націскнымі фразамі і акцэнтаваннем воклічаў паўзамі. Кантраснае супастаўленне мажорнай і мінорнай папеўкі нагадвае водгукі народнапесенных інтанацый, што робіць мелодыю акафіста лёгкай для запамінання і выканання. Шматгалосная апрацоўка мелодыі зроблена ў гамафонна-гарманічнай стылістыцы з яркім функцыянальным басам. Тэмпарытм акафіста цалкам падпарадка-

ваны тэксту і выконваецца ў так званай маўленчай форме (літаратурныя фразы, націскі падпарадкаваны нормам арфаэпіі і інш.).

Акафіст з'яўляецца дастаткова складаным набажэнствам для выканання, бо патрабуе вялікай затраты энергіі: спяваецца стоячы, доўгая працягласць спеву (каля 40 хв.), дастаткова высокі тэмп выканання, максімальная канцэнтрацыя ўвагі на дакладнай дыкцыі.

Акафіст служыцца ў любы дзень, прысвечаны ўспаміну Найсвяцейшай Дзевы Марыі. Абрад адбываецца перад абразом Маці Божай, у цэнтры храма з акаджэннем на пачатку і на заканчэнні набажэнства [6, с. 41].

Такім чынам, акафіст як жанр рэлігійнай гімнаграфіі выкарыстоўваецца ў сучаснай богаслужбовай практыцы католікаў у Беларусі. Найбольш распаўсюджаны і вядомы ў Беларусі акафіст Найсвяцейшай Багародзіцы, або Вялікі акафіст. Найчасцей акафіст Найсвяцейшай Багародзіцы выконваецца 8 снежня падчас святкавання Беззаганнага Зачацця Найсвяцейшай Дзевы Марыі. Акафіст з'яўляецца малітвай, тэкст якой злучае ў сабе Евангелле, гісторыю Візантыі і хрысціянства, тэалогію і народную традыцыюнасць. Акафіст Найсвяцейшай Багародзіцы лічыцца дадатковым набажэнствам у структуры набажэнстваў Рымска-каталіцкай Царквы.

---

1. *Аверинцев, С. С.* Поэтика ранневизантийской литературы / С. С. Аверинцев. – СПб. : Азбука-классика, 2004. – 480 с.

2. Библия: Книги Священного Писания Ветхого и Нового завета ; в рус. пер. с приложениями. – Изд. 4-е. – Брюссель : Жизнь с Богом, 1989. – 2535 с.

3. *Киприан (Керн), архим.* Литургия: Гимнография и эортология / архим. Киприан (Керн). – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 2002. – 150 с.

4. *Насонова, М.* Акафист / М. Насонова // Католическая энциклопедия (КЭ) / под ред. Г. Цёроха. – М. : Изд-во францисканцев, 2002. – Т. 1 : А–З. – 1906 с.

5. *Ткаченко, А. А.* Гимнография / А. А. Ткаченко // Православная энциклопедия / под общ. ред. Патриарха Московского и всея Руси Алексия II. – М. : Православная Энциклопедия, 2000. – Т. 11 : Георгий – Гомар. – 2006. – 751 с.

6. *Chmielewski, M.* Akatyst. W: Leksykon duchowości katolickiej / M. Chmielewski. – Lublin-Kraków : Wydawnictwo «М», 2002. – S. 40–42.

7. Enchiridion Indulgentiarum, Normae et concessionones (wyd. IV, Typis Polyglottis Vaticanis 1999 r. [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.vatican.va/roman_curia/tribunals/apost_penit/documents/rc_trib_appen_doc_20020826_enchiridion-indulgentiarum_lt.html. – Date of access: 16.08.2022.

УДК 784(476)

**ОСОБЕННОСТИ ФОРМООБРАЗОВАНИЯ
В ВОКАЛЬНЫХ МИНИАТЮРАХ В. КУЗНЕЦОВА
В УСЛОВИЯХ МНОЖЕСТВЕННОСТИ ТЕХНИК**

А. Д. Самарина,

*аспирант кафедры теории музыки учреждения образования
«Белорусская государственная академия музыки»,
г. Минск, Беларусь*

Аннотация. Предпринята попытка обозначить некоторые особенности формообразования в вокальных миниатюрах В. Кузнецова, выявляется образный строй произведений, особенности драматургии в условиях использования разных композиционных техник.

Ключевые слова: вокальная музыка, техники композиции, музыкальная форма, миниатюра, Вячеслав Кузнецов.

**STRUCTURE PECULIARITIES OF V.KUZNETSOV'S VOCAL
MINIATURES IN CONDITIONS OF MULTIPLE COMPOSITION
TECHNIQUES**

A. Samaryna,

*Postgraduate Student of the Department of Theory of Music
of the Educational Institution
"The Belarusian State Academy of Music", Minsk, Belarus*

Abstract. The author identifies some features of formation in V. Kuznetsov's vocal miniatures, reveals the figurative structure of works, features of dramaturgy in the conditions of using different compositional techniques.

Keywords: vocal music, composition techniques, musical form, miniature, Vyacheslav Kuznetsov.

В творчестве Вячеслава Кузнецова пьеса-миниатюра часто является пространством поиска и обретения новых технических и композиционных решений. Часто в миниатюре степень